

hoofdstuk is getiteld 'De eeuw van Pim Boellaard'. De biograaf zet tegengestelde meningen over Boellaard onder elkaar ('geestig' tegenover 'volstrekt zonder humor') om dan te beweren dat het schrijven van een biografie de auteur ervan confronteert met 'de overmoed van het genre'. En dan volgt een raadselachtige zin voor iemand die toch pretendeert een biografie te hebben geschreven: 'Heel wat aanmatiger dan een kritisch beeld te schetsen van sociale categorieën als communisten, deeltijdfeministen of het vaderlands verzet, is het te pretenderen een persoon te kunnen vatten in al zijn tegenstrijdigheden, verschijningsvormen en levensperiodes' (332). Waarom staat dat hier? vraag je je af. En zeker nadat Withuis even later bekend dat het weinig moeite zou hebben gekost 'een nogal onaangenaam portret' van Boellaard te schilderen. Maar niet alleen in het laatste hoofdstuk geeft Withuis zich over aan metabespiegelingen over het genre biografie. Al ergens halverwege haar boek merkt ze op dat Boellaard via zijn brieven en zelfs zijn dagboeken 'zijn eigen biografie construeerde en nauwgezet regisseerde hoe hij moest worden herinnerd en herdacht' (19 en 136).

Hoe waar deze constatering ook is, opvallender aan deze en andere mededelingen over het werk van de biograaf is dat Withuis steeds van vertelperspectief wisselt omdat er geen regie in de narratieve structuur lijkt te zijn. De bronnen bepalen haar verhaal. Dat is niet opzienbarend, ook niet dat het vooral Boellaards bronnen zijn, want Withuis is professioneel genoeg zich te realiseren waar en hoe ze gestuurd wordt, maar deze werkwijze lijkt ook met zich mee te brengen dat er geen onderzoek wordt gedaan naar invloeden op zijn leven als die niet in zijn documenten worden genoemd. Een gemis in dezen is toch de vaak genoemde Amsterdamse sociëteit Onder Ons. Veel meer dan dat de ingang in een zijstraat van de Kalverstraat uitkomt, lezen we niet over dit etablissement waar Boellaard tientallen jaren wekelijks zijn vrienden ontmoette. Een ander voorbeeld is de biografie die van Boellaards kampgenoot Nico Rost werd geschreven. Withuis noemt dat boek, overigens zon-

der de auteur (Hans Olink) te noemen, maar wat er over haar held in deze biografie gezegd wordt, komen we niet aan de weet. Olinks biografie komt zelfs niet in de literatuurlijst voor. Waarom worden de cirkels om Boellaard niet wijder getrokken? Hoe belangrijk Boellaards glansrol tijdens de oorlog ook is geweest. We hadden toch graag iets meer gelezen over zijn werk als verzekeringsman, als politicus, als actievoerder tegen het liedje 'Guten Nacht Freunde' van het radioprogramma *Met het oog op morgen* omdat het Duits was en ook was het verhaal van Boellaard meer een biografie geworden als we de weerstand die zijn optreden ook opwekte wat uitgebreider gedocumenteerd hadden gezien.

Als er gesproken wordt van 'zijn vriend Bischoff van Heemskerck' of andere 'vrienden', wordt niet duidelijk wat vriendschap voor Boellaard betekende, of zelfs niet hoe en waar die vriendschap ontstaan is, tenzij zulks gebeurde in de drie jaar tussen mei 1942 en mei 1945. Withuis heeft een prachtige monografie geschreven over het verzetsverleden van Pim Boellaard. Een biografie waarin het particuliere leven van de held wordt ingezet om zijn publieke wapenfeiten beter te begrijpen is *Weest manlijk, zijt sterk* niet geworden.

HANS RENDERS,

RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN

Hazenbosch, Piet, **'Voor het volk om Christus' wil. Een geschiedenis van het CNV** (Hilversum: Verloren, 2009, 858 blz., ISBN 978 90 8704 094 91).

Deze qua omvang formidabele dissertatie over de honderdjarige geschiedenis van het *Christelijk Nationaal Vakverbond* (CNV) is zonder enige twijfel een standaardwerk, waaruit nog decennia lang door historici van arbeiders- en vakbeweging geput zal worden. Vanzelfsprekend bouwt het proefschrift voort op de vele eerdere studies over het CNV, maar het hier besproken werk overtreft deze toch in zowel diepgang als omvang. De auteur

is overigens direct betrokkene, door vanaf december 1978 diverse functies bij de vakcentrale te hebben bekleed, wat het voordeel heeft de organisatie gedurende een respectabele periode van binnenuit te hebben meegemaakt. Evident nadeel zou natuurlijk de neiging tot partijdigheid kunnen zijn, met als gevolg een historisch bevooroordeelde falsificatie. Zelf zegt de auteur hierover het te hebben ondervangen door zijn geschiedverhaal te baseren op een veelheid van toegankelijke en betrouwbare bronnen en daarnaast door derden als kritische meelezers in te schakelen (758). Inderdaad is de studie wat betreft de gebruikte archieven en andere bronnen ongemeen doorwrocht en de auteur is er, mede daarom, in geslaagd een onkritische beoordeling van het CNV te vermijden. Dit betekent evenwel zeker niet, dat de voorkeur van de auteur nergens doorklinkt en dat sprake zou zijn van een strikt 'neutraal' verhaal. Deze voorkeur, die niet minder dan de dragende basis van de gehele studie uitmaakt, blijkt in het bijzonder uit de centrale vraagstelling.

Centraal in de studie staat de vraag, of de vakcentrale in de loop van zijn geschiedenis een 'christelijk-sociale beweging' is geweest (11). Uit de toelichting blijkt overduidelijk, dat de auteur dit een vanzelfsprekende vraag acht, die er voor hem op neerkomt het christelijk-sociaal karakter van de vakcentrale te toetsen aan de praktische werkzaamheid ervan. Nu is het evident, dat het CNV in zijn functioneren inderdaad een 'sociale beweging' vormt, omdat dit in de aard ligt van het bestaan als vakcentrale zelf, maar ook vanwege de uitwerking welke het CNV er in de belangenbehartiging van zijn leden aan gegeven heeft. Veel minder vanzelfsprekend evenwel is de verbinding met het adjectief 'christelijk', dat de auteur nader expliciteert als het grondvesten van denken en handelen van de vakcentrale in 'Bijbelse uitgangspunten [...] waarbij het verantwoordelijkheidsdenken een centrale plaats inneemt' (15). Waarom de bijbel dit in wezen conservatieve harmoniemodel zou voorschrijven, maakt de auteur evenwel nergens duidelijk. Het is niet minder dan een blinde vlek, die alles te maken

zal hebben met diens protestants-christelijke origine én, inderdaad, met zijn jarenlange werkzaamheid binnen het CNV zelf. De consequentie is in ieder geval dat de auteur de afkeer van het CNV van het stakingswapen, hoewel de praktijk hier vaak sterker blijkt dan de leer, en de eraan ten grondslag liggende beklijving van de kapitalistische basis van de maatschappij, nergens problematiseert.

De opbouw van de studie, met bovenstaande vraagstelling als uitgangspunt, is strikt chronologisch, door de lange historie van de vakcentrale vanaf de oprichting in 1909 per decennium te behandelen. Hoewel de auteur poneert zijn geschiedschrijving niet te baseren 'op bepaalde thema's' (17), zal er zelden een verhaal geschreven zijn dat zo consequent de reusachtige hoeveelheid informatie aan de hand van onderscheiden thema's heeft pogen te ordenen. Elke afzonderlijke periode wordt onder handen genomen middels de weergave van (veranderingen in) kenmerken van de vakcentrale als organisatie, het sociaal-economisch beleid ervan, het sociale zekerheidsbeleid, de opvattingen over medezeggenschap en de relaties van het CNV met de politiek en andere (vak)organisaties. Als bezwaar tegen een dergelijke aanpak kan gewezen worden op een zekere monotonie, doordat nergens wordt afgeweken van de, variërende, invulling van steeds dezelfde thema's. Daar komt bij dat deze invulling over het algemeen een 'technisch' karakter kent, waardoor bezwaarlijk van opwindende leesstof gesproken kan worden. Toch valt anderzijds moeilijk in te zien hoe het anders had gemoeten, omdat zonder een aan periodes en thematische velden gebonden verhandeling, de studie ongetwijfeld verdrongen zou zijn in een oeverloze vloed aan ongeordende informatie.

Het is ondoenlijk de feitelijke inhoud van de dissertatie ook maar bij benadering weer te geven. Toch is een aantal aspecten vermeldenswaard. Dit betreft allereerst het interconfessionele karakter van het CNV. Hoewel de protestants-christelijke oriëntatie prevaleert, staat de vakcentrale open voor andere denominaties waaronder in het bijzonder de rooms-katholieken die hier tot 1912, wanneer

de bisschoppen zulks verbieden, en vervolgens weer vanaf 1974, wanneer het Nederlands Katholiek Vakverbond en het Nederlands Verbond van Vakverenigingen fuseren tot de Federatie Nederlandse Vakbeweging, (spaarzaam) gebruik van maken. Uitgebreid gaat Hazenbosch in op de dilemma's van het CNV rond deze fusie en bijzondere aandacht krijgt daarnaast de periode rond de oprichting van het CNV in 1909, als de vakcentrale alles nog moet opbouwen, de periode van de jaren dertig van de vorige eeuw en die rond het einde van de Tweede Wereldoorlog, wanneer de centrale zich wederom moet 'hergroeperen'. Ingrijpend is ook de opheffing van de regionale organisatiestructuur in 1999, als blijkt dat de werknemers zich niet langer regionaal voor het eigen beroep willen inzetten. Van belang is ook de aandacht van het CNV voor de veranderende positie van de vrouw, die eerst op bijbelse gronden het aanrecht mag bestieren, maar in meer recente tijden wordt erkend als participant op de arbeidsmarkt, zonder dat de bijbel dit lijkt te dwarsbomen. De gehele studie door besteedt Hazenbosch (terechte) aandacht aan de kwestie van de medezeggenschap, waarbij het CNV niet wil tornen aan de vigerende eigendomsverhoudingen, maar de werknemers wel een 'legitiem aandeel' in het wel en wee van de onderneming wil geven. Van belang is ook de aandacht besteed aan de relatie van het CNV met bevriende politieke partijen en het verzet van de vakcentrale tegen de aanslagen op de verzorgingsstaat, in het voetspoor van de economische crisis van de jaren tachtig van de vorige eeuw.

De studie wordt afgesloten met en teruggelinkt koppeld naar de oorspronkelijke vraagstelling met de constatering, dat het CNV tot de dag van vandaag heeft beantwoord aan zijn christelijk-sociale wortels. Binnen de door de auteur gestelde termen is dit ongetwijfeld een correcte conclusie, maar ook een die tezelfdertijd even veelzeggend is als de inhoud van het begrip 'christelijk' zélf.

HENNY BUITING,

ERASMUS UNIVERSITEIT ROTTERDAM

Wils, Lode, *Burgemeester Van Cauwelaert 1923-1932. Schepper van Nederlandstalig Vlaanderen* (Antwerpen, Amsterdam: Houtekiet, 2005, 171 blz., ISBN 90 5240 826 2); Wils, Lode, *Frans van Cauwelaert 1932-1961. Triomf, val en wederopstanding* (Antwerpen, Amsterdam: Houtekiet, 2009, 344 blz., ISBN 978 90 8924 040 8).

De Vlaamse historicus Lode Wils, thans emeritus van de KU Leuven, kreeg einde jaren 1980 de kans om het persoonlijk archief en later ook het familiearchief te raadplegen en de biografie van de Vlaamse katholieke leidersfiguur Frans Van Cauwelaert op te stellen. Hij wilde niet enkel diens vooraanstaande rol in de Belgische politiek belichten maar ook het beeld corrigeren dat in Vlaams-nationalistische kringen en ook bij flamingantische historici over hem bestond. Wils werkte twintig jaar aan deze vijfdelige biografie. In 1998 verscheen het eerste deel en recentelijk zagen de laatste twee delen het licht, die op de periode 1923 tot aan Van Cauwelaerts dood in 1961 slaan.

Biografen hebben niet zelden af te rekenen met een aantal valkuilen. De neiging om de geschiedenis wat al te veel vanuit het standpunt van de hoofdpersoon te bekijken, is voortdurend aanwezig. Vooral als de betrokken processen nog onvoldoende uitgespit zijn en het aandeel van de andere actoren nog onvoldoende gekend, dreigt het gevaar om de rol van de hoofdfiguur te overschatten. Zeker als de biografie te maken heeft met een figuur als Van Cauwelaert, die niet vies is van persoonsverheerlijking, zich deze niet enkel laat welgevallen, maar haar zelfs voortdurend stimuleert. Het aantal huldezittingen en -betogingen met sprekers die zijn lof zingen is dan ook legio. Deze geslepen politicus kent bovendien tot en met de knepen van het propagandavoeren en via een uitgebreide correspondentie onderhoudt hij contact met een breed netwerk van politieke vrienden en bewonderaars. Het is ook iemand met een groot incasseringsvermogen, die strak aan zijn visies vasthoudt. Kortom, voor de biografie een permanente historisch-kritische uitdaging. Maar daar